

ชื่อสารนิพนธ์ : ศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโรคตามหลักเวชกรรมแนวพุทธ
กับการรักษาพยาบาลตามแนวแพทย์แผนไทย

ผู้วิจัย : นายเทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล
: ป.ธ.๕, B.A. (Pol.Sc.),
: M.A. (Pol.Sc.), (Pali & Buddhism), Ph.D. (Pol.Sc.), (Ed.D.)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๒ ธันวาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เล่มนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาหลักเวชกรรมตามแนวพุทธในพระไตรปิฎกและเพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโรคกับหลักเวชกรรมและการรักษาพยาบาลตามแนวแพทย์แผนไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary research) จากผลการวิจัย พบว่า

หลักเวชกรรมตามแนวพุทธในพระไตรปิฎกนั้น พระพุทธองค์ทรงอนุญาตให้ภิกษุมีเครื่องยาไว้ใช้เพื่อบรรเทาความทุกข์ที่เกิดจากโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย โดยให้ใช้ตามความจำเป็นและตามความเหมาะสมกับโรค ได้แก่ เกสัช ๕ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง และน้ำอ้อย ที่เป็นได้ทั้งยาและมิถุนประโยชน์ทางโภชนาการที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุที่อาพาธด้วยโรคผอมเหลือง ฉันอาหารไม่ได้ให้รับประทานแล้วเก็บไว้ฉันได้นานถึง ๗ วัน และให้ฉันได้ตลอด นอกจากเกสัชทั้ง ๕ แล้ว ยังใช้สมุนไพรที่ได้จากต้นไม้ต่างๆ เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ ผลไม้ ยางไม้ แร่ธาตุต่างๆ เช่น เปลือก ก้ามปู ผงมูลโคแห้ง แก้วผลพุพองและกลืนตัว และยานัตถ์แก้ปวดหัว เป็นต้น

พระพุทธเจ้า ทรงเปรียบเทียบโรคทางกาย รักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบันก็หายได้ แต่โรคทางวิญญาณ คือโรคทางความคิด หรือโรคทางกิเลสตัณหา ได้แก่ จิตหรือมโนส่วนลึกที่มันเป็นได้ด้วยอำนาจของกิเลส โดยเฉพาะคืออวิชชาหรือมิจฉาภิภูมิจิต ต้องใช้แพทย์ทางวิญญาณ คือ “พระพุทธเจ้า” มารักษาด้วยยา คือ “ธรรมะ” เท่านั้นถึงจะหายขาดจากโรคทางวิญญาณนี้ได้ โดยทรงมีวิธีการรักษา คือทรงใช้ญาณตรวจดูโรค เมื่อรู้ภาวะของเหล่าสรรพสัตว์แล้ว ก็ทรงวางยา (การแสดงธรรม) คือ ธรรมโอสธ เพื่อเป็นการสกัดตันตอของโรคที่นอนเนื่องในสันดาน ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างโรคกับหลักเวชกรรมและการรักษาพยาบาลตามแนวแพทย์แผนไทย นั้น ผู้ที่จะเป็นแพทย์ต้องเรียนรู้ที่ตั้งแต่แรกเกิดของโรค รู้จักชื่อของโรค รู้จักยาสำหรับรักษาโรคและรู้ว่ายาใดควรรักษาโรคใด การซักประวัติและการตรวจร่างกายตามแนวทางแพทย์แผนไทยจะช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวินิจฉัยเพื่อวางยาและรักษาโรคให้กับผู้ป่วย ซึ่งในการตรวจโรคนั้น

แพทย์จะต้องใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ต้องดูแลผู้ป่วยอยู่เสมอไม่ว่าจะมีการหนักเบาก็ต้องแก้ไขในเบื้องต้น

การรักษาโรคตามหลักเวชกรรมแพทย์แผนไทย เป็นการวางยาให้ถูกกับโรคตามหลักของการรักษาด้วยสมุนไพร การปรับพฤติกรรมที่เป็นมูลเหตุให้เกิดโรคโดยใช้หลักธรรมานามัย การรักษาด้วยการนวด อบ ประคบสมุนไพร การนึ่งหม้อเกลือ การรักษาด้วยวิธีธรรมชาติและการให้คำแนะนำ การปฏิบัติตนแก่ผู้ป่วยและที่สำคัญต้องมีคุณธรรมของแพทย์เป็นเครื่องประดับ มีความโอปปาติกะต่อผู้ป่วย มีอภัยภัยเรียบร้อยเป็นที่พอใจของคนทั้งหลายด้วย

Thematic paper : An Analytical Study of the Relationship among diseases,
Health, Cares in Buddhism and Thai Traditional Medicine

Researcher : Mr. Terdsak Patipanavat

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Thematic supervisor
: Asst. Prof. Dr. Burin Poosakul, Pali V, B.A. (Pol. Sc.), M.A.
(Pol. Sc.), Ph.D. (Ed.D.)

Date of graduation : 12 December 2014

ABSTRACT

Two objectives of this thematic paper were to study the Buddhist medicine in Buddhism and to analyze the relationship between diseases with medicine and health care according to Thai traditional medicine. This was a qualitative research with the documentary research. A result of this study was found in the following aspects.

Buddhist Medicine in Tipitaka was allowed for monks to keep medicine to release properly the suffering from the exploiting disease. This medicine was the oil butter, fresh butter, oil, honey, and cane juice, generally used both for medicine and food. The Buddha allowed a monk who got the wasting disease and left food. The ill monk could keep this medicine for seven days and took it for all times. Moreover, the monk could use the herb from each part of trees: a bark, a leaf, gum, and many minerals: salt, sulfur, dried cow dung for the blister and the body odour, and snuff for the head ach, etc.

The Buddha compared the physical disease, cured by the recent doctor with the mental disease, i.e. the thinking disease or the disease of defilement, namely mind or a deep part of mind, attacked by defilement, especially ignorance and wrong view that could be cured by the mental doctor, i.e. the Buddha and his teachings as medicine. The Buddha used the insight to diagnose the disease. When he knew a state of beings, he was unique to give medicine (delivering a sermon), i.e. Dhamma medicine to eradicate the root of diseases in mind: greed, anger, and delusion.

The relationship between diseases with medicine and the health care according to Thai traditional medicine was in an idea that the herb doctor had to learn the disease's origin, name, medicine and usage. The inquiry of personal information and bodily check helped greatly the herb doctor to examine the diseases, give medicine and cure the diseases. Here, the herb doctor had to hold

knowledge and experience to take care of the patients in all aspects of a little illness or great illness.

To cure diseases according to Thai traditional medicine was to give medicine proper for the disease according to the principle of curing the disease by means of Thai herb. The change of behaviour as a cause of diseases depended upon the Dhamma care. To cure diseases was done with massage, herb sauna, herb massage with hot press, cooking with salt pot, health care in a natural way, and the counsel of self-practice. Here, the herb doctor had to hold the Dhamma practice, compassion, and good courtesy towards all patients.